

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Češnja vsak štetek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 8 K, pol leta 2 K in za četiri leta 1 K. Naročnina na Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrelne države 6 K. Kdor hodi sam ponj, plaša na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kmetičarskega društva“ dobivaje list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije, za dvakrat 25 vin., za trikrat 85 vin. Za večkratne oglase primeran popust, inserati se sprejemajo do urede s jutraj, — Reklamacije se pošiljajo na isti dan, za večkratne oglase primeran popust, inserati se sprejemajo do urede s jutraj, — Reklamacije se pošiljajo na isti dan.

Katoliški Slovenci in Hrvati!

Na početku nove dobe smo. Hrepenenje po napredku je prevzelo vse naše vrste. Neutrudljivo se dela na vseh poljih: za umsko izobrazbo, za gospodarski prosep, za politično svobodo, za socialno organizacijo. Splošna izobrazba se dviga, gospodarstvo napreduje, vsi stanovi se probujajo in družijo.

Upapoln je ta napredek in vesel pogled v bodočnost, če ne bomo pozabili ob vsem tem delu na eno resnico. Katera je ta resnica? Ta, da sam zunanji napredek nima v sebi nobenega trdnega in trajnega jamstva in da tudi ne more donesti narodom resnične sreče. Pamet, razodetje in življenje priča, da je resnično poročstvo človeške sreče v sreči, v duši, da je resnično poročstvo človeške sreče — vera.

In zares! Potrebno je delo za gospodarsko blaginjo, a kaj bi pomagalo, ko bi tudi zemlja več rodila, ko bi bil tudi lepši in bogatejši naš zemski dom, če bi pa izgubili izpred oči Boga, dušo, večnost? A ne samo to! Tudi na zemlji ni mogoča resnična blaginja brez vere v Boga. Kakšno bo naše življenje brez Boga, kakšen rod brez strahu božjega, kakšna družba brez vere v božjo pravico? Kakšni bodo narodi, kakšne države, kakšne vlade brez vere v Boga? Kje bo poštenje v politiki, kje pravica v socialnih razmerah, kje dejanska ljubezen v stiskah?

A ravno v silnem vnanjem delu in ob velikem gospodarskem napredku narodi radi pozabijo na to, da je vera življenje našega življenja, da bo le veren narod pravno zdrav, zares vesel svojega dela in resnično srečen. Zato treba od časa do časa to zavest poživiti in okrepiti. Ta blagonsni namen pa imajo zlasti tudi katoliški shodi. Zato je gotovo priložno, da se zberemo zopet na velik katoliški shod, ki naj iznova okrepi v nas vso versko zavest, ki naj nas opozori na nove nevarnosti, ki naj zbere zopet vse sile, ki naj da vsemu napredku notranjo moč in pravo smer.

A ni to edini razlog, da vas vabimo na katoliški shod.

Hvala Bogu, Cerkev nas katoličanov nikdar ne zabi spominjati na tisti božji izrek: „Le eno je potrebno“. Tudi imamo pri vsem gospodarskem delu dobre voditelje, ki se živo zavedajo, kaj je poedincem in narodom vera. Zato je nevarnost manjša, da bi se v delu izgubil misel za vero. A druga nevarnost je, ki je od dne do dne večja. Dan na dan se nam vsiljujejo novi časopisi, ki sovražijo Boga in Cerkev, ki sovražijo vero, ki delajo z vsemi pomočki, s hlimbo in grožnjo, z lažjo in prevaro na to, da bi izrovali iz

V LJUBLJANI, na veliko soboto 1913.

sre zaupanje do škofov in duhovnikov, ljubezen do Cerkve, nazadnje pa vero v Boga. Bolj kakor kdaj je treba dandanes katoličanom globoke vere, žive katoliške zavesti, a tudi neustrašnega krščanskega moštva? Ni je lepše prilike, da si okrepimo katoliško zavest, da javno izkažemo svojo zvestobo veri, da si iznova zaprisežemo krščansko moštvo, kot je katoliški shod. Naš katoliški shod boji javna manifestacija naše vere, a tudi javna manifestacija naše moške volje, da ne pustimo blati naših svetinjakdar in nikomur! Naš katoliški shod boji glasna izpoved, da hočemo z vso odločnostjo izvajati načelo: proč s slabim časopisjem! Ven iz naših hiš s časopisi, ki pod hinavsko krinko naprednosti izkušajo zamoriti v nas podedovano vernost in udanost do sv. očeta, do škofov in duhovnikov! Ven iz naših hiš s časopisi, ki sramote našo Cerkev! Ven iz naših hiš s časopisi, ki z lažjo svobodne misli trosijo po naši domovini brezverstvo in bogotajstvo!

Tudi zato vas vabimo na katoliški shod.

Je pa še en razlog.

Letos obhaja katoliška Cerkev slovesni jubilej svoje zmage nad pogansivom tudi v javnem življenju. L. 312. je premagal cesar Konstantin Veliki zastopnika pogansiva, cesarja Maksencija. Premagal ga je pred vrati večnega mesta v znamenju sv. križa. Leta 312. pa je Konstantin javno proglasil svobodo Cerkve.

Ali ni prav, da se tudi katoliški narodi spominjajo tega jubileja? Zakaj svoboda Cerkve — svoboda narodov! In zlasti v naših dneh! Ali ne vstaja novo poganstvo, ki izkuša zopet zasesti Cerkev in narode ter jih izročiti samosilju brezverskih držav? Tudi v naši Avstriji se dan na dan bolj družijo sile teme, ki je njih namen: uničiti svobodo Cerkve, zahtevati „ločitev Cerkve od države“, „svobodna šola“, „civilni zakon“, „sežiganje mrličev“ imajo samo namen, izločiti iz javnega življenja vsak vpliv Cerkve, zauditi glas Cerkve, glas nje zapovedi in prepovedi, glas vere, glas božjega evangelija o pravica tlačenih in zatiranih. Zato moramo dandanes bolj kakor kdaj s plamtečo ljubeznijo ljubiti svobodo Cerkve! Katoliški shod boji slovesen izraz te naše ljubezni in odločna izpoved naše volje, da hočemo katoliški Cerkvi priboriti in ohraniti tisto svobodo, ki je nje sveta pravica! Naš jubilejni katoliški shod naj podžge novo ljubezen in novo navdušenje

za sv. Cerkev. To navdušenje naj se kaže tudi v apostolstvu, v delu za edinstvo Cerkve, za razširjenje božjega kraljestva med narodi. To delo bo najlepši spomin velikega letošnjega jubileja!

Naj bi združili katoliški shod ves naš narod v živi zavesti, da je znamenje sv. križa, vera naša, edino resnično poročstvo prave blaginje in da veljajo tudi našemu narodu tiste besede, ki jih je zrl Konstantin plameneče na nebu pod znamenjem sv. križa: V tem znamenju boš zmagal!

V tem znamenju vas vabimo na katoliški shod, ki bo 24., 25., 26. in 27. avgusta v Ljubljani.

Katoliški Hrvati! Tudi vas vabimo na katoliški shod v Ljubljano. Hrvati in Slovenci smo eminentno katoliški narod. Taki smo bili, taki hočemo ostati. A prav je, da to v sedanjih resnih dneh tudi javno, slovesno in solidarno izpovemo. Naj ve zapad, naj ve vzhod: Christianus mihi nomen, catholicus cognomen! Kristjani smo, katoličani smo! Slovenci in Hrvati nismo združeni pod habsburškim žezlom le po naravnih vezeh krvi in jezika, temveč vsled milostivega zvanja božje previdnosti tudi po edinstvu vere in Cerkve. V duhu tega edinstva bomo zborovali ob slovesnih dneh ljubljanskega katoliškega shoda, polni navdušenja za prevzvišene resnice naše svete vere in za našo milo hrvatsko-slovensko domovino.

Katoliški Slovenci in Hrvati! Izrekla se je tudi prelepa misel, naj bi se ob letošnjem katoliškem shodu slovensko in hrvatsko ljudstvo slovesno posvetilo Brezmadežni. In zares! Ali bi mogli lepše izraziti svoje težnje in svoje želje? Naša želja je, da bi se mišljenje naše dobe ne zatopilo v svefu, v svetnem pohlepu in uživanju. Naša želja je, da bi se moglo ohraniti naše ljudstvo neobmadeževano, čisto in verno, vdano Cerkvi in Bogu. Naša želja je, da bi krščanstvo vedno bolj zmagovalo naš močmi teme, in da bi zavladal v narodih Kristus, Zveličar sveta. A kje je močnejša zavetnica teh naših teženj in želj, kot je Brezmadežna? Brezmadežna je „veliko znamenje na nebu“ naše dobe, ki s svojo čisto lepoto dviga narode kvišku iz nižav strasti, nevere in greha. Brezmadežna je od početka velika zmagovalka v bojih z močmi teme. Brezmadežna je sveta Mati Zveličarja sveta. Komu naj izročimo, komu posvetimo z večjim zaupanjem sklepe katoliškega shoda, da jim izprosi blagoslova od Boga, kot Njej, Devici Brezmadežni!

Pripravljalni odbor za katoliški shod v Ljubljani:

Dr. Josip Gruđen, stolni kanonik
predsednik.

Fran Povše, državni in deželni poslanec
podpredsednik.

Anton Sušnik, c. kr. profesor
blagajnik.

Ivan Štefe, urednik
tajnik.

Občni zbor Slov. Kmečke Zveze.

Letošnji občni zbor Slovenske Kmečke Zveze ne bo ostal brez pomena za nadaljni razvoj političnega življenja na Slovenskem Stajerju. Storil se je velevažen sklep: Slovenska Kmečka Zveza, v svesti si svoje politične moči in odgovornosti, je povabila delavstvo in obrtništvo, tržanstvo in meščanstvo, v kolikor stoji na temeljnih načelih Vseslovenske Ljudske stranke, na skupno politično organizacijo. Kar enako misli, skupaj dela in se rama ob rami bojuje, naj je tudi potom politične organizacije tesneje združeno. Odbor S. K. Z. je pooblaščen, da v najkrajšem času določi tudi obliko novi organizaciji, in potem stopi tudi naše delavstvo, obrtništvo, tržanstvo in meščanstvo politično organizirano na dan.

Se-le, ko so liberalci razbili spodnještajersko slovo in si ustanovili takozvano Narodno stranko, nastala je Slovenska Kmečka Zveza. Zbrala je okoli sebe vse, ki niso mogli vstopiti v liberalno organizacijo. Kakor so pokazala dejstva, je bilo teh ogromna večina. Od postanka S. K. Z. do danes je poteklo 6 let. Ni veliko let, toda dela veliko. Izvojevala je že 3 volilne boje za državni, oziroma za deželni zbor. Poleg sebe je postavila močne organizacije: Združ-

na Zveza šteje na Spodnještajerskem danes 113 združenj; Slov. Krščansko-socialna Zveza se ponša s 152 društvi in vrhu tega ima lastno organizacijo za moško in žensko mladino ter telovadno organizacijo Orel; iz tal vstaja nova delavska organizacija Jugoslovanska Strokovna Zveza; za obrambno delo je organizirana Slovenska Straža. Trije časopisi podpirajo vse to delovanje: „Slovenski Gospodar“, „Straža“ in „Naš Dom“, vsi skupaj v ponosnem številu 20.000 iztisov. Za politično izobrazbo se je priredilo samo lansko leto približno 150 političnih shodov.

Ako sedaj slišimo, da se bo organiziralo v najbližnjem času tudi obrtništvo, tržanstvo in meščanstvo, moramo priznati, da se dela v naši stranki smotreno po močro zamišljenem načrtu. In kjer je delo, tam je vedno dovolj pristašev. Zato pa tudi naše organizacije ne zborujejo pred praznimi dvoranami. Ta ko je bilo tudi zadnje nedeljo, dne 30. aprila, ko je obhajala S. K. Z. v Mariboru svoj letošnji občni zbor.

Načelnikov pozdrav.

Občni zbor otvori njen načelnik državni in deželni poslanec Ivan Roškar. Pozdravi kranjskega deželne in državnega poslanca Fr. Povšeta, deželne ga odbornika Fr. Robiča, vse deželne in državne poslance in zborovalce, izmed katerih s posebnim zadovoljstvom omenja lepo število kmečkih delavcev. Pred

tremi leti je govoril na obnem zboru S. K. Z. politični voditelj katoliško-narodnih Slovencev in Hrvatov, dr. Ivan Susteršič. Iani smo slišali našega duhovitega organizatorja dr. Janeza Kreka, in letos nam je bila ponujena prilika, da spoznamo v boju za kmečke interese osivelega, a še vedno mladeniškega Frana Povšeta. Zborovalci so z navdušenim ploskanjem pozdravljali dragega gosta iz Kranjske, ki se je viharo ponovilo, ko mu predsednik podeli besedo.

Fran Povše.

Rad se je odzval vabilu odbora S. K. Z., da pride govoriti o kmečkih vprašanjih slovenskim kmetom na Slovenskem Stajerju. Lahko je to storil, ker mu je srce polno ljubezni do kmečkoga stanu in njegovo življenje posvečeno skrbi za kmečko stvar, in česar je srce polno, tega usta prekipevajo.

Dolgo je manjkalo kmečkemu stanu samozavesti. Ni se zavedal svojega velikega pomena za vsako državo, zato tudi ni od države zahteval, da jemlje nanj ozir kakor na druge stanove. Drugim stanovom je šla država na roko ter podpirala njih stremeljenja in njih organizacije. V zadnjih 10letjih je začela tudi v kmetu kliti zavest o njegovem velikem pomenu. Toda zaman se je oziral okoli po prijateljih. Zato je segel po drugem, a tudi najbolj sigurnem sredstvu, ki se mu pravi samopomoč. Začel se je organizirati. S pomočjo

svoje duhovščine si je ustanavljal najprej posejilnice, ki so ga reševale oderuških rok. Pridno se je delalo tudi za izobrazbo kmečkega ljudstva. Vse je moral ta stan storiti, posebno pri nas Slovencih, iz lastne moči. Za drugimi stanovi so se metale podpore, za kmečkimi ne. Vse stroke pridelovanja so se izpopolnjevale. Hvala Bogu, naše ljudstvo je nadarjeno in ukaželjno. Po trpkem boju se je dokopal kmečki stan zopet do veljave. Toda še nadalje mora voditi trd boj za svoj obstanek, kajti sovražnikov ima vse polno.

Kranjski deželni zbor je sedaj kmetu prijazen, v njem odločujejo kmetje in prijatelji kmetov. Zato pa lahko rečemo, da se nikjer ne stori toliko za kmečki stan, kakor ravno na Kranjskem. Skrbi se za živinorejstvo, za mlekarstvo, za prašičerejo, za gozdarstvo, za sadjarstvo, delajo se vodovodi, gradijo in polagajo se ceste, pripravlja se za stroje cena električna moč, skrbi se za pouk po šolah in tečajih, za izobrazbo gosposinjstva je delo na Kranjskem vzorno za vse druge dežele. Povsod delo, povsod življenje, novi časi se pripravljajo. Kadar se vozim skozi vašo lepo štajersko deželo, tedaj vidim, da dežela pri vas še zelo zanemarljivo kmetijstvo. Bogata je vaša dežela, trebalo bi le majhne podpore in vsodbude, in delo bi obrnilo lep sad, gospodarstvo bi se povzdignilo. Toda v deželi je gosposinjoča stranka za vaše zahteve zakrknjena in gluha. (Klici: Tako je!)

A država se še ne zaveda v polni meri svoje naloge nasproti kmetijskemu stanu. Ako ima milijone za kamone na razpolago, morala bi jih imeti tudi za kmeta. (Glasno pritrdjevanje.) V Evropi se največ kmečkih ljudi izseljuje iz Avstro-Ogrske. Ne iz lahkomišelnosti, temveč sila jih goni (burno pritrdjevanje), posebno majhne kmete in kočarje. Državno zakonodajstvo je poklicano, da štiti kmetijstvo pred odškodovanjem, ki mu preti od pridelkov tujih držav. Zahtevamo varstvene carine za naše pridelke. Kaj pomaga carina, videli smo pri italijanskem vinu. Še-le sedaj je prišlo vino vsaj do nekoliko boljnih cen. Leta 1917 se bodo sklepale nove carinske in trgovinske pogodbe. Treba nam je že sedaj stati na straži in se pripravljati, da kmet ne bo trpel škode. (Živahni klici: Tako je!) Tudi z ozirom na davke nam mora država priznati. Kmetje plačujejo itak skoraj sami najbolj dragi davek, to je krvni davek. (Pritrdjevanje.) Mi zahtevamo zato spremembo zemljiškega in lišno-razrednega davka. Naši veliki nasprotniki so v tem zastopniki mest. Protestiramo tudi, da se davčni vijak zadnji čas najbolj neusmiljeno rabi proti kmetom. (Vseobčno odobravanje.)

Svojo vero in svojo zemljo moramo braniti s svojo srčno krvjo. Neprijateljem moramo zaklicati krepki: Stoj! To je naše, ne stegaj rok po naših svetinjah. Glasiti se mora: Kdo je mar te lepe zemlje gospodar? To je slovenski oratar! (Veliko navdušenje in ponovno ploskanje.)

Računi in načrti.

Nato dobi besedo odbornik S. K. Z., dr. Korošec, da poda račune o delovanju stranke doma, o delovanju njenih poslancev v državnem in deželnem zboru ter o bodočih ciljih njenega delovanja. Med drugim izvaja: Stališče ljudskih zastopnikov nasproti vladi v državi in deželi mora biti tako, kakoršno je razpoloženje ljudstva nasproti temu vladama. Ali je naše ljudstvo zadovoljno z vlado v deželi in državi? Dežela najde naše ljudi le z dokladami, sicer nas pa povsod zapostavlja. Še pri deželnih zavodih na Spodnjem Štajerskem nam nastavlja tujce, kaj še-le v središču. Roke državne vlade čutimo tudi le v davkarijah. V šole in v urade nam z zelo majhnimi izjemami postavlja tuje ljudi, darežljivih rok državne vlade, njene pomoči, ne čutimo nikjer. Naše ljudstvo ni zadovoljno niti z deželno niti z državno vlado, zato je tudi dano stališče njegovih zastopnikov. Najgrše ravna z nami vlada v deželi, ki je izraz deželnozbornske nemške večine, vsled tega je tudi, kar je popolnoma naravno, naš odpor v deželnem zboru najodločnejši. Da deželni zbor ne dela, niso krivi slovenski poslanci in njih obstrukcija, ampak oni, ki so povzročili to obstrukcijo in ki nočejo vzrokov odstraniti, to je nemška večina v deželnem zboru. Sedanji poslanci ne bodo odnehali od boja, dokler nemška večina ne krene nasproti Slovincem na prijaznejšo pot. Ljudstvo, zbrano v S. K. Z., se čuti enakopravno z nemškimi deželani, ni rojeno za hlapčevanje in plačevanje. Poslanci, izvoljeni od tega ljudstva, vršijo torej z obstrukcijo le ljudsko voljo. Želimo si novih volitev. Ako ljudstvo hoče v Gradcu zopet prosjačiti in se dati prezirati, naj si voli druge poslance (Viharni klici: Nikdar!), ako hoče, da se boče krepko, odločno ter brezobzirno branil njegov ugled in njegove pravice, naj sledi tudi pri prihodnjih volitvah klicu S. K. Z. (Gromovito ploskanje.) Nato poda govornik še natančno sliko o zadnjih pogajanjih za delaznožnost štajerskega deželnega zbora.

Veliko se napadajo slovenski deželni poslanci, tudi radi tega, ker ne opustijo obstrukcije, da bi tako omogočili zvišanje učiteljskih plač. Iz zgodovine deželnozbornske obstrukcije je znano, da se obstrukcija ni začela vsled učiteljskih plač, ker še takrat ta predmet ni bil na dnevnem redu. Zlobno je torej napadati slovenske poslance kot sovražnike učiteljskega stanu. Komur se želi višjih učiteljskih plač, naj skrbi, da se čim prej odstranijo vzroki za slovensko obstrukcijo. Naša pot je jasna in nobeni napadi nas ne bodo odrinili s te poti. Sovraštva ni v nas, v nas je le krepka volja, koristiti svojemu slovenskemu ljudstvu. (Splošno odobravanje.)

Prepričani smo pa tudi, da naši poslanci v deželnem in državnem zboru s svojo taktiko v sedanjem

oplošnem političnem položaju niti najmanj niso škodili slovenskim narodom na jugu naše države. Ako bi naša vlada z bog zadržanju jugoslovanskih poslancev lahko pred celo Evropo rekla: Glejte, kako so naši Jugoslovani srečni, zadovoljni ter z vsem oskrbljeni! bi bili naši poslanci krivi, da se pači zgodovinska resnica v usodepolnih trenutkih. Kdor čuti narodno, bo to razumel. (Burno pritrdjevanje.)

Ker smo na celi črti v boju, moramo skrbeti, da naše moči rastejo in se večajo. Želimo si skupnega političnega dela z delavstvom, obrtništvom, tržanstvom in meščanstvom, ki odobrava temeljna načela Vseslovenske Ljudske Stranke. Vsi sloji našega naroda se morajo strniti v mogočno falango, ki bo odbijala nasprotne napade ter branila čast slovenskega imena. Odbor S. K. Z. vam vsled tega predlaga, da se ustvari iz vseh organizacij, ki temeljijo na programu Vseslovenske Ljudske Stranke, nova politična organizacija, ki naj bo izraz vseh slojev slovenskega štajerskega ljudstva. Slovenska Kmečka Zveza ostane kakor je, toda zraven nje in skupno z njo naj se organizirajo tudi drugi slovenski sloji, ki imajo z njo ista temeljna načela. S tem pokaže S. K. Z. tudi, da ni ozkosrčna, ampak da je res vodilna zastopnica slovenskega naroda na štajerskem, kateri je skrbi, da organizira ves naš narod. (Živahno odobravanje.)

Soglasno in navdušeno je sprejel občni zbor te-le resolucije:

1. S. K. Z. izreka svojim državnim in deželnim poslancem popolno zaupanje.

2. S. K. Z. odobruje obstrukcijo deželnih poslancev ter jih pozivlje, da tudi nadalje branijo pravice štajerskega slovenskega ljudstva s taktiko, ki jo smatrajo za najprimernejšo.

3. S. K. Z. izjavlja, da je voljna s katoliško-narodnimi pristaši v mestih in trgih ter z obrtništvom in delavstvom na štajerskem, katero stoji na temelju Vseslovenske Ljudske Stranke, ustvariti skupno politično organizacijo, ter pooblašča svoj odbor, da stori v to svrhu potrebne korake.

Novi odbor.

Nato se je vršila volitev novega načelstva. Z velikim navdušenjem je bil zopet soglasno izvoljen za načelnika S. K. Z. državni in deželni poslanec Ivan Roškar, v odbor pa: dr. Iv. Benkovič, Mihael Brenčič, Filip Galunder, dr. Josip Hohnjec, dr. Fr. Jančič, dr. Anton Korošec, Tomaž Korpar, Fran Nidorfer, Franc Pišek, Franc Počivavšek, Josip Rajh st., Andrej Repina, Ivan Rudolf, I. Šendorfer, I. Štravs, Alojz Terjav, Anton Turnšek, Ivan Urek, Franc Žebot.

Z zahvalo na govornike in s pozivom na nadaljnje delo v smislu S. K. Z. je sklenil načelnik Roškar občni zbor. Odbor je imel po zboru svojo prvo sejo, v kateri si je izvolil podpredsednike, blagajnika in tajnika. V prihodnji seji se bo bavil odbor z važnimi organizatoričnimi zadevami.

Koledar S. K. Z.

G. dr. Korošec še opozarja, da bo izdala S. K. Z. koledar za l. 1914. Vsak član, ki plača udnino za tekoče leto, ga dobi brezplačno. Pozivlja zaupnike, da pridno agitirajo za nove člane in pobirajo udnino. To delo bo vsled koledarčka zelo olajšano. Koledar bo imel navažno obliko kmečkih koledarjev ter bogato vsebino gospodarskih člankov.

Odrin je padel!

Odrin je padel! Ta klic je navdal Slovence po celem svetu z navdušenjem in ponosom. Vse se veselilo tega izrednega uspeha bolgarsko-srbskega orožja. Starcem prihajajo solze veselja v oči, otroci vriskajo od veselja, možem in mladeničem se žarijo oči navdušenja, žene in mladenke glasno občudujejo junake pred Odrinom. Vsi smo ponosni, da smo bratje tako hrabrih vojakov. Desetletja so utrjevali Turki po našertih Slovanom povsod sovražnih nemških častnikov in pod nadzorstvom nemških inženirjev Odrin in okolico. Odrin je veljal za nepremagljivo trdnjavo. In ko se je začela vojska in obleganje Odrina, prihiteli so zopet nemški častniki, da so osebno pomagali Sukri-paši pri vodstvu obrambe. Vsi neprijatelji Slovanov so upali, da se ob Odrinu razbije moč jugoslovanskih držav. Zgodilo se je drugače, in sedaj so obmolknili naši stari nasprotniki, a mi Slovani se veselimo in radujemo. Padec Odrina pomeni obenem ponižanje vseh neprijateljev Slovanstva. Tem večja je naša radost, tem zavednejši naš ponos.

Zadnji boji za Odrin.

Vrhovni poveljnik bolgarsko-srbske oblegovalne armade pred Odrinom, general Savov, je izdal dne 23. marca povelje, da naj poveljnik II. armadnega zbora prične z naskokom na vzhodni trdnjavski krog z vsemi silami. Dne 24. marca popoldne so začeli obstreljevati Bolgari s svojimi težkimi topovi vzhodni trdnjavski krog, in obstreljevanje je trajalo neprestano do 8. ure zvečer. Turki so čutili, da se pripravljajo glavni naskok in so odgovarjali iz vseh svojih težkih topov. Po 8. uri zvečer je trajalo obstreljevanje v večjih presledkih naprej. Med tem so Bolgari pripravili vse za glavni naskok na prednje odrinske utrdbe. Glasno trobentanje je naznanjalo, da bodo prihodnji trenutki bolgarski junaki naskočili Odrin.

V noči od 24. na 25. marca je pričela bolgarska pehota na vzhodnem krogu prodirati. Ob 4. uri zjutraj 25. marca so prekorčili Bolgari reko Kumdere. Čete so nato pod zaščito bolgarskih topov prodirale v

nepopisnem junaštvu naprej. Ko se je zdanilo, je padlo 7 glavnih predutrb na vzhodni strani v roke zmagočim Bolgarem. Istočasno so Bolgari in Srbi tudi prodirali na južni in zahodni strani. Strašen boj je divjal na celi črti. Nekako ob 10. uri popoldne dne 25. marca so Bolgari na vzhodnem krogu prodrli do 200 korakov pred notranji utrjeni pas. Zajeli so nad 1000 Turkov in mnogo topov, katere so takoj obrnili proti Turkom. Cel dan je trajal krvavi boj. Proti večeru je turška artilerija skoro popolnoma utihnula, tako dobro so merili Bolgari s svojimi topovi. Izdano je bilo povelje, da se izvrši po noči naskok na notranji utrbeni pas. Med strahovitim pokanjem topov je pehota razdrila vse umetne ovire, s katerimi so bile zavarovane utrdbe, ter je prodirala neprenehoma naprej. Boj je trajal brez presledka celo noč. Ko je dne 26. marca zjutraj napočila zora, so bolgarske čete z bajonetnim naskokom zavzele 7 utrb na notranji vzhodni obrambni črti. Bolgari so svoje in zaplenjene topove pomaknili naprej ter so sipali iz njih hud ogenj na Turke ter njih utrdbe. Turške čete so bežale z utrb v mesto.

Turki so izprevideli, da za Odrin ni več rešitve. Začeli so ob 9. uri zažigati skladišča, vojašnice, bolnišnice in druge vojaške stavbe. Izbruhnil je velikanski požar. Grozen dim gorečih hiš, pomešan z dimom v zrak vzletelih smodnišnic, je pokrival Odrin. Planjava, na kateri leži mesto, je odsevala v žarečem svitu. Topovi so grmeli, kričanje bežečih Turkov in zmagoječih Kristjanov se je razlegalo po mestu. V tem trenutku so prvi bolgarski polki udri v odrinske ulice, kjer se je zopet razvil krvav boj na nož. Bolgarske in srbske čete so drle z vso silo v mesto, da se še prej polaste Odrina, predno ga Turčini vsega zažgo. Mestno prebivalstvo je divje tekalo po mestnih ulicah in veselo pozdravljalo svoje rešitelje. Med tem so razobesili Bolgari na glavnem delu trdnjave bolgarsko zastavo.

Odrin se uda.

Ko je Sukri-paša videl, da je izgubljen, se je umaknil v neko utrdbo na severo-zahodni strani mesta. Ob 2. uri popoldne dne 26. marca se je Sukri-paša s celim generalnim štabom udal in izročil svojo sabljo bolgarskemu poveljniku. Potihnilo so topovi, mesto je bilo v rokah Bolgarov. Tudi na južni strani so bolgarske čete predrle trdnjavski obroč. Le na severo-zahodni strani je ostalo še nekaj utrb v turških rokah, katere so se pa proti večeru tudi udale. Ko se je na glavni trdnjavi razobesila bolgarska zastava in je bolgarski praporščak snel polmesec z mestnih vrat ter ga nadomestil s sv. križem, so naenkrat zadoneli topovi s trdnjave, ki so naznanjali, da je nad Odrinom zagospodoval — Slovan-kristjan.

Bolgari in Srbi marširajo v Odrin.

Vhod bolgarskih in srbskih polkov v goreče mesto je bil veličasten. Na čelu čet so korakale vojaške godbe, ki so med urnebesnimi „Živio“ in „Ura“-klici igrala bolgarsko narodno himno „Sumi Marica...“ in druge slovanske pesmi. Med sviranjem godbe so pretresali ozračje grozoviti poki razstreljajočih se smodnišnic in drugih skladišč streljiva. Na ulicah so se mestoma vršili še krvavi boji. Bolgari so našli v nekaterih utrbah celotne posadke popolnoma izmučene in gladne, ker že del časa niso dobile ničesar jesti. Kristjani v Odrinu, ki so pretrpeli za časa obleganja mnogo strahu, gladi in mučenja od strani besnih Turkov, so pozdravljali v mesto korakajoče čete: „Naši bratje prihajajo.“ „Slava rešiteljem!“ „Bog vas sprimi!“ — Ko so s trdnjave zadoneli topovi, ki so naznanjali, da je polmesec premagan, so se oglasile trobente, godbe so zaigrale, po celem Odrinu pa so se oglasili zvonovi.

Nekaj podrobnosti o bojih za Odrin.

Pri naskoku na Odrin so bili prišli Bolgari in Srbi na skoro nepredorne žične ograje. Strahovito mnogo napora je bilo treba, da so Bolgari in Srbi prerezali žice. Pri tem težavnem in zamudnem delu je padlo nepregledno mnogo junakov. Toda končno je bilo tudi to delo izvršeno, pot je bila prosta. Od žičnih ograj pa do utrb je bilo pa še zelo nevarno polje. Pred modernimi (novodobnimi) utrbami je namreč polje skoro povsod podminirano. Mnogi izmed naših čitateljev se še spominjajo, kako so pred Port-Arturjem zletele cele stotine v zrak, ko so pridrvele na podzemne mine. Tudi pred Odrinom se je bilo bati takih min. Mine pa so različne. Mogoče je, da opazovalec iz trdnjave zapali z električnim tokom mino, proti takim minam se Bolgari niso mogli ščititi. So pa tudi mine, ki se razlete, če stopijo vojaški na ploskev, ki jih krije. So globoke jame, nasajene s koli in posute z železnimi škorpjoni. Proti tem so se Bolgari in Srbi zavarovali na ta način, da so pognali čez bojno polje veliko množino živine. Za njo še-le so drveli junaki pod visoke utrdbe. Tu se je moral junaški naskok zopet ustaviti. Po 11 m visoki betonski zidovi, le tu in tam razbiti od krogel težkih oblegovalnih topov, so jim zapirali pot. Toda oblegovalec so bili tudi na to pripravljeni. Na lestvah in drogovih so preplezali tudi te zidove. Razvilo se je strahovito klanje na zidovih; oko v oko so se gledali sovražniki. Tu ni bilo pardona, z bajoneti so drli oblegovalec naprej in utrdba je padla za utrdbo. Na drugi strani pa so Turki v divjem begu zapuščali svoje postojanke. Slo je v divjem begu proti Odrinu. Toda Bolgari in Srbi niso mirovali. Za-nje ni bilo počitka in oddiha. Topov niso bili mogli spraviti še na turške utrdbe, ali tega niti treba ni bilo. V utrbah samih so našli turške topove, ki jih sovražnik ni več utegnil storiti nerabne